

[Uppgift: Sök i en text hämtad från er undervisning efter drag på inlärningsgångar. Texten ska vara mellan 100 och 150 ord.]

1 Inledning

Till den här uppgiften valde jag samma elevtext som till performansanalysen på A-nivån. Inför den analysen lät jag mina mest avancerade elever skriva en uppsats om vad de tyckte var svårt i svenskans uttal, och jag valde ut en text skriven av en person som jag kallar P. Eftersom texten inte behövde vara lika lång här har jag kortat den genom att ta bort slutet.

2 Arbetsmetod

I texten kommer jag att söka efter inlärningsgångar utifrån den kurslitteratur vi har läst på den här delkursen genom att analysera texten på det sätt vi nu har lärt oss. Jag kommer att ta en analysmetod i taget eftersom jag upplever det som mer systematiskt och mindre rörigt än att granska meningarna i ordning utifrån alla metoder samtidigt, trots att det medför att vissa saker kommer att nämnas flera gånger. Jag kommer också att göra en kort bedömning av elevens nivå efter varje analysmetod.

3 Elevens text

Två år sedan var jag i Sverige och studerade där för tio månader. Kursen var i engelsk men jag också besökte en svenska kurs. Jag försökte att tala svenska, men alltid jag frågade i svensk jag fick ett svar i engelsk eller i tysk. Nu besöker jag igen en svenska kurs och jag lära riktigt svenskt uttal och det är inte lätt. För det första är svenska inte en språk vilken man har i örat som engelska, spanska eller franska. För det andra talar man inte ut ord som man skriver ord för oss tysk är det svår. Svenska har många olika uttal regler för konsonanter och vokaler och också många ord utan regel vilket uttal måste man lära.

4 Analys och bedömning

4.1 Utifrån processbarhetsteorin (Håkansson)

Nivå 5.

Texten innehåller tretton huvudsatser och fyra bisatser. Konjunktionerna är bara *och* och *men*, ett *när* som borde ha funnits med är utelämnat: ”men alltid /när/ jag frågade...”. En huvudsats har bisatsordföljd: ”men jag också besökte”. Kanske tror P. att *men* signalerar bisats och därför väljer bisatsordföljd. Det tyder i så fall på att hon kan skilja mellan huvudsats och bisats, för ordföljden är ingen transfer från tyskan. Ingen av bisatserna är negerade. Tre har rätt ordföljd och en fel: ”vilket uttal måste man lära”. *Vilket* lärs in som interrogativt pronomen långt innan det lärs in som relativpronomen, och den felaktiga ordföljden beror möjligen på detta så att bisatsen inte ens uppfattas som bisats. Här borde det dessutom ha stått i plural och i genitiv, *vilkas*, eller ännu hellre med relativpronomenet *som* och en annan konstruktion, ”som man måste lära sig uttalet på”.

Nivå 4.

P. behärskar inversion i de flesta huvudsatserna.

Rätt: Två år sedan var jag i Sverige, nu besöker jag igen, för det första är svenska, för det andra talar

man, för oss tysk är det svår

Fel: (men alltid /när/ jag frågade i svensk) jag fick ett svar

I den felaktiga meningen är det en hel bisats som står i fundamentet, vilket komplicerar valet mellan rak och omvänd ordföljd.

Några exempel på predikativ kongruens finns inte i texten.

Nivå 3.

Som konstaterats ovan placeras ett satsadverb i huvudsats fel, det är *också* som har fått bisatsplacering.

Det är svårt att veta om ”en svenska kurs” ska bedömas som rätt eller fel attributiv kongruens, när t.o.m. en svensklärare och författare som Mikael Niemi kallar sig själv ”svenskalärare”. Svenska språknämnden bedömer den formen som vardaglig men inte felaktig, och Catharina Grünbaum säger att den hör hemma i vardagsspråket men inte i vårdat språk. Eftersom ordet också är särskrivet väljer jag ändå att anse det som felaktig kongruens.

Rätt kongruens: riktigt svenskt uttal, många olika uttal regler (foge-s:et fattas), många ord

Fel kongruens: en svenska kurs (två gånger)

Nivå 2.

Substantivböjningen är nästan helt rätt, det finns bara två felaktiga former: en sprak, tysk (i stället för tyskar)

Tempusböjningen är också till största delen korrekt. Av tretton finita verb är bara tre (fyra) fel: *försökade*, *lära* (i stället för *lärt*) och *skrivar*. Man kan också eventuellt räkna med *talar ut* i stället för *uttalar* som här alltså används som partikelverb vilket det är i tyskan, men själva presensändelsen är ju ändå rätt.

Utifrån processbarhetsteorin bedömer jag att P. är på god väg mot den högsta nivån, nivå 5.

4.2 Utifrån nominalfrasens bestämdhet (Axelsson)

Nivå 3.

Då är vi tillbaka vid nominalfrasen ”en svenska kurs” och svårigheten att bedöma den. Liksom ovan sätter jag upp den på felsidan.

Rätt: riktigt svenskt uttal, många olika uttal regler

Fel: en svenska kurs

Nivå 2.

Rätt: kursen, örat

Fel: en sprak

”Ett svar” har rätt obestämd artikel men borde i den här meningen stå i plural.

Nivå 1.

Rätt: samtliga pluralformer utom en, inklusive modifierare.

Fel: Här är det språken och nationaliteten som vållar besvär. P. skriver ”engelsk” två gånger och ”engelska” en gång, ”svensk” en gång och ”svenska” tre gånger, ”tysk” en gång för språket och en gång i stället för ”tyskar”, ingen gång rätt.

Övriga språk (spanska, franska) och övriga substantiv är rätt.

Enligt Axelssons teori bör P. ha uppnått nivå 3 fast hon fortfarande gör en del fel på de lägre nivåerna. Det kan också vara så att hon i en längre text hade visat upp fler fel på nivå 3 och alltså egentligen befinner sig mellan nivå 2 och 3.

4.3 Utifrån Bolander

Huvudsatser:

- I båda de huvudsatser som innehåller *inte* är detta rätt placerat. I den ena satsen är verbet *vara*, i den andra *talar ut* (ska vara uttalar).
- I den huvudsats som innehåller ett mittfäldsadverb, *också*, är detta felplacerat.
- Fem av sex huvudsatser där annan satsdel än subjektet står i fundamentet har inversion.
- I tre av satserna med inversion är verben kopulan *vara*, i två är det huvudverb, *besöka* och *tala*.
- Subjekten är *jag* (i två satser), *svenska*, *man* och *det*.
- Fundamentet i huvudsatserna med inversion innehåller i fyra fall adverbial (två är sedan, nu, för det första, för det andra) och i ett fall objekt (för oss tysk).
- I satsen som felaktigt inte har inversion innehåller fundamentet en bisats (men alltid /när/ jag frågade i svensk), subjektet är *jag* och verbet huvud verbet *få*.

Bisatser:

- Ingen bisats innehåller *inte*.
- Ingen bisats innehåller något mittfäldsadverb utom *alltid* i satsen ”men alltid /när/ jag frågade i svensk”. Men där uppfattar jag det som att det står i fogen, och jag kan inte se annat än att alla tre orden, *men*, *alltid* och det utelämnade *när*, måste stå i fogen. Kan det verkligen stämma?
- Inga att-satser förekommer.

Helfraser:

Jag tror inte att det är särskilt mycket i texten som är inlärt som helfraser. Den avancerade konstruktionen ”för det första” - ”för det andra” som är korrekt använd misstänker jag att P. har slagit upp i en ordbok. Möjligen är ”det är inte lätt” en inlärd helfras.

Enligt Bolanders slutsatser lärs placeringen av *inte* in tidigare än motsvarande placering av adverbena, vilket bekräftas i P:s text – i huvudsats, eftersom inga bisatser innehåller vare sig *inte* eller något annat mittfäldsadverb. Av den anledningen går det inte att jämföra placeringen av dem i huvud- och bisats.

Bolanders slutsats att inversionsregeln inte lärs in förrän efter inläring av adverb i huvudsats stämmer däremot inte här. Det enda mittfäldsadverbet i huvudsats är felplacerat medan fem av sex meningar som ska ha inversion är korrekta. Men Bolander påpekar också att det oftast blir rätt när subjektet består av substantiv eller nominalfras, och det gör det här: ett enkelt substantiv och fyra pronomen. Att den mening som felaktigt inte har inversion har en bisats i fundamentet är helt i överensstämmelse med Bolanders påstående att det är i det fallet som inversionsregeln är allra svårast att lära in.

4.4 Utifrån Viberg

Av de fyra bisatserna är två adverbialsatser (alltid /när/ jag frågade, som man skriver) och två relativsatser (vilken man har i örat, vilket uttal). Fördelningen är alltså 50 % – 50 %. I den ena adverbialsbisatsen är själva inledaren, *när*, utelämnad, och i båda relativsatserna har P. valt fel

relativpronomen. Strängt taget är alltså bara en enda bisatsinledare rätt vald. Det kan styrka Vibergs tes att adverbialsbisatser lärs in först – för en är ju rätt – och relativsatser sist, eftersom båda de som förekommer är felaktiga. Inga att-bisatser eller indirekta frågor förekommer, så där går det inte att dra några slutsatser.

Av de nitton verben är åtta kärnverb, och av de åtta är bara tre olika, *vara*, *få* och *ha*, resten är upprepningar av samma verb. Det motsvarar nästan exakt 45 %. Lite lustigt, för enligt Viberg täcker de tjugo vanligaste verben 45 % av alla verb, och här täcker kärnverben 45 % av alla verb. Men jag tycker inte att P. verkar behöva ta till strategin att byta ut ett svårare verb mot ett kärnverb, för hon använder alla verb helt adekvat till betydelsen, om än inte till formen.

5 Slutord

De drag i inlärningsgångar jag hittar i P:s text stämmer nästan helt och hållet överens med de resultat av olika studier som vi har läst om i kurslitteraturen. Det som gör mig mest överraskad är att jag här får bekräftat en sak som jag ifrågasatte när jag läste litteraturen. Axelsson placerar ju pluralformerna på nivå 1 men den obestämda artikeln på nivå 2, så svenskans två obestämda artiklar skulle alltså vara svårare att lära sig än de fem pluralformerna, vilket jag tyckte var märkligt. Nu konstaterar jag till min förvåning att P. klarar samtliga pluralformer i texten utom en, inklusive modifierare, men gör fel på två obestämda artiklar!

Det enda drag som inte stämmer i inlärningsgångarna är att P. tydligen har lärt sig inversion före placeringen av adverb i huvudsats. Och det beror *inte* på att P. har samma inversionsregel i sitt modersmål, för det gör den inte lättare att lära in. Det är den stora aha-upplevelsen jag har fått på den här delkursen – se mina inlägg i diverse forum.

6 Referenslitteratur

6.1 Primärlitteratur

Axelsson, M. (1995). En studie hur vuxna inlärare av svenska som andraspråk utvecklar nominalfrasen och tillägnar sig bestämdhet. I: M. Kalin & S. Latomaa (red). *Nordens språk som andraspråk* 3. s.11-20. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.

Bolander, M. (1988). Nu ja hoppas inte så mycke. Om inversion och placering av negation och adverb i svenska som andraspråk. I: *Första symposiet om svenska som andraspråk, vol. 1: Föredrag om språk, språkinläring och interaktion*. Utg. av K. Hyltenstam och I. Lindberg. Centrum för tvåspråkighetsforskning, Stockholms universitet.

Viberg, Å. (1990). Bisatser i inläraresperspektiv. I: Tingbjörn, G. (utg). *Andra symposiet om svenska som andraspråk i Göteborg 1989*, s. 338-362. Stockholm: Skriptor Förlag.

Viberg, Å. (1992). Nordens språk som andraspråk ur ett tvärspråkligt perspektiv. I: *Nordens språk som andraspråk*. Stockholm: Centrum för tvåspråkighetsforskning.

6.2 Sekundärlitteratur

Hultman T.G. (2003). *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien